

זן ופילוסופיה: סין, יפן, והמערב

ד"ר ארז יוסקוביץ erezusan@gmail.com

שיעור 4: יסודות המחשבה הזנית (השלמות)
הצ'אן "הקלאסי"

CLASS INDEX

Slides	Theme
65-68	Review: dao and self-cultivation
69-72	“Crazy words”
74-92	Basic Chan/Zen Philosophy and Methods

DAO AND SELF-CULTIVATION

“If you wear Yao’s clothes, chant Yao’s words, and act as Yao acted, then you are simply Yao.” (Mencius 6B.2)

- Yao was a legendary Chinese ruler. Often extolled as the morally perfect and intelligent sage-king, Yao's benevolence and diligence served as a model to future Chinese monarchs and emperors.
- Mencius (372–289 BC) was a Chinese Confucian philosopher who has often been described as the "Second Sage", that is after only Confucius himself.

DAO AND SELF-CULTIVATION

”החכם הולך לאורו של התוהו ובוהו, לאורה של החשכה.
הוא אינו כופה הבחנות, אלא משאיר הכל במקומו הרגיל.
זאת היא צלילות הדעת...הידיעה הנחה במקום שאינה
יודעת, היא הידיעה השלמה.”

(ג'ואנג-דזה 6, הופמן 19-20).

THE PHILOSOPHY OF WU-WEI

“הדרך [דאן] זה מה שעבדך אוהב, והדרך הוא יותר מזריזות ידיים. כשהתחלתי לבתר שוורים לא ראיתי אלא את השור. כעבור שלוש שנים כבר לא ראיתי אף פעם את השור השלם, והיום אני פוגש אותו באמצעות האלוהי [神] שבי. כשהחושים יודעים לעצור, האלוהי נע כרצונו. אני נסמך על המארג הטבעי, חותך לאורך הסדקים הגדולים, מוביל את הסכין בחללים הגדולים. אני הולך על פי מבנהו של השור, בלי לפגוע בגידים ובסבכי השרירים, שלא לדבר על העצמות הגדולות.

“טבח טוב מחליף את הסכין מדי שנה כי הוא מקצץ. סתם טבח מחליף אותו מדי חודש כי הוא מנתץ. ואילו הסכין הזו ברשותי כבר תשע-עשרה שנה, ביתר אלפי שוורים, ולהבו חד כאילו זה עתה השחיזוהו. בין הפרקים יש מירווחים ואילו ללהב אין עובי; מכניסים מה שאין לו עובי לתוך מה שיש בו מרווחים ולסכין המשוטט יש איפוא שפע של מקום. ולכן אחרי תשע עשרה שנה הלהב חד כאילו זה עתה השחיזוהו”

“ולמרות זאת, בכל פעם שאני מגיע לנקודת החיבור בין עצם ושריר אני רואה איפה את הקושי, חושש ונזהר, מבטי נעצר ופעולותי מואטות. תנועת הסכין כמעט לא מורגשת - ואז בבת אחת הכל נפתח, כמו רגב אדמה שהתרסק ארצה. אני עומד והסכין בידי מסתכל סביבי גאה ומרוצה, מנקה את הסכין ומטמין אותו”

(ג'ואנג דזה 3.2, דאור 40-41)

DAO AND SELF-CULTIVATION

”ללמוד [או לתרגל] ולשוב בכל עת אל הנלמד האין זאת
הנאה?” (מאמרות א1, כץ 3)

ריקות היא צורה וצורה היא ריקות (סוטרת הלב)

“CRAZY WORDS”

בני־האדם החושבים גבוהה על ה"דרך", יש להם ספרים. ספרים אין בהם יותר מאשר מילים. למילים יש ערך. ערכן של המילים הוא במשמעות. המשמעות מתייחסת למשהו; אך אותו משהו שהמשמעות מתייחסת אליו אי־אפשר למסור אותו במילים. כיוון שבני־האדם מייחסים ערך למילים, הם כותבים אותן בספר. יראו הספרים לבני־האדם חשובים ככל שיראו, אין אני מוצא שהם ראויים לחשיבות שמייחסים להם. מה שבני־האדם רואים כחשוב, אינו חשוב באמת. הרי מה שנראה וניתן להתבונן בו, אלו הם צורות וצבעים. מה שנשמע וניתן להאזין לו, אלו הם שמות וקולות. כמה עצוב! בני־האדם חושבים שצורה, צבע, שם, וצליל די בהם כדי להשיג את הדברים כפי שהם. כיוון שצורה, צבע, שם וצליל אין בהם כדי להשיג את הדברים כפי שהם, מי שיודע אינו מדבר ומי שמדבר אינו יודע. אבל בני־האדם אינם יודעים זאת!

(ג'ואנג דזה 13, הופמן 65).

“CRAZY WORDS”

לשכוח את המילים

המיכמורת קיימת עבור הדג. משתפסת את הדג, אתה יכול לשכוח את המיכמורת. המלכודת קיימת עבור הארנבת. משתפסת את הארנבת, אתה יכול לשכוח את המלכודת. מילים קיימות עבור המשמעות, משתפסת את המשמעות, אתה יכול לשכוח את המילים. מי ייתנני אדם ששכח את המילים כדי שאוכל להחליף איתו מילה!”

(ג'ואנג דזה 26, הופמן 96)

“CRAZY WORDS”

מדוע אינך שותל אותו בארץ לא־כלום?

הואה דזה אמר לג'ואנג דזה: "יש לי עץ גדול מן הסוג שבני האדם קוראים לא עץ השן. גזעו עבה ומעוקל אי אפשר למדוד אותו בחבל. ענפיו מפותלים ומעוותים, אי־אפשר למדוד אותם במחוגה ובסרגל. גם אם יעמוד על אם הדרך שום נגר לא יעיף לעברו מבט. כך גם המילים שבפיך – גדולות וחסרות תועלת אין לאיש עניין בהן".

ג'ואנג דזה אמר: "האם לא ראית את חתול הבר? הוא רובץ ואורב לטרפו; הוא קופץ ומנתר ממזרח למערב, למעלה ולמטה. לבסוף הוא נלכד ברשת ומת. ישנו גם היאק (שור טיבטי) הגדול כמו ענן התלוי בשמים. גדול ככל שיהיה, אין הוא יכול לצוד עכבר. הנה יש לך אותו עץ גדול ואתה מוטרד משום שהוא חסר תועלת. מדוע אינך שותל אותו בארץ לא־כלום, בערבה רחבת־ידיים? שם תוכל לשוטט סביבו מבלי עשות דבר, להשתרע בצל ענפיו ולנמנם. גרזן לא יכה בו, דבר לא יפגע בו, שכן אין בו תועלת לאיש. לשם מה איפוא, לדאוג ולהתייסר?"

(הופמן 14)

“CRAZY WORDS”

שמחת הדג

ג'ואנג דזה והואה דזה היו מטיילים על הגשר של נהר האו. ג'ואנג דזה אמר:

“באיזו קלילות ושלווה עולים ושוחים הדגים. אכן, זוהי שמחת הדג”.

הואה דזה אמר: “אתה אינך דג. כיצד אתה יודע מהי שמחת הדג?”

ג'ואנג דזה אמר: “אתה אינך אני. כיצד אתה יודע שאין אני יודע מהי שמחת הדג?”

הואה דזה אמר: “אני איני אתה, ועל כן אין אני יודע אותך. על כן מובן מאליו שאתה, שאינך דג, אינך יודע את שמחת הדג”.

ג'ואנג דזה אמר: “הבה נחזור להתחלה. אם שאלת אותי כיצד אני יודע מהי שמחת הדג, הרי שכבר ידעת כיצד אני יודע זאת. אני יודע זאת מן הגשר שעל הנהר האו”.

(הופמן 78)

“CRAZY WORDS”

“הנה אשמיע לך מילים מטורפות אתה הקשב להן הקשבה מטורפת”

ג'ואנג דזה

“המילים המטורפות” של ג'ואנג דזה מתכתבות באופן ישיר עם הפילוסופיה של המדיאמיקה. ולכן הייתה להן השפעה רדיקלית על האופן שבו מורי זן ביטאו את משנתם. מתוך ההבנה כי השפה אינה אלא כלי שנועד להצביע על מוגבלותו, הם השתמשו בכלים מגוונים הכוללים אמירות אבסורדיות, חידות אי-הגיון, שתיקה, אלימות מילולית, ואפילו פיסית.

BASIC CHAN/ZEN PHILOSOPHY

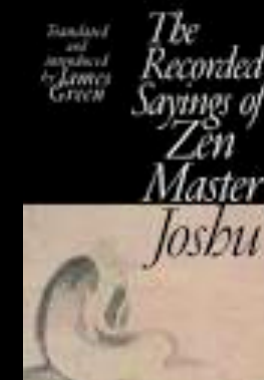
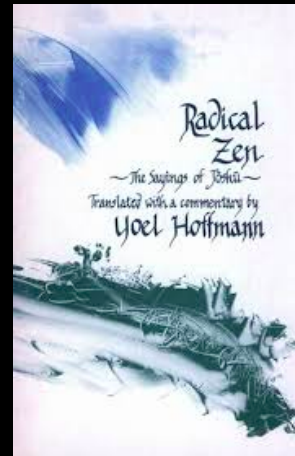
BASIC CHAN/ZEN PHILOSOPHY

Zhàozhōu (Jōshū; 778–897)

Huángbò (Ōbaku; d. 850)

Hoffmann, Yoel. 1978. *Radical Zen: the sayings of Joshu*.
Brookline, Mass.: Autumn
Press.

Blofeld, John. 1958. *The Zen Teaching of Huang Po*. New
York: Grove Press.

BASIC CHAN/ZEN PHILOSOPHY

1. The Idea of Separated Transmission

BASIC CHAN/ZEN PHILOSOPHY

1. The Idea of Separated Transmission

העברה נפרדת מחוץ לתורה (הבודהיסטית) 教外別傳

לא מבוססת על כתבים ומילים 不立文字

מצביעה היישר אל התודעה 直指人心

לראות את הטבע ולהפוך לבודהה 見性成佛

(בודהיזמה מאה 5-6)

BASIC CHAN/ZEN PHILOSOPHY

2. Critique of Conceptual Thinking

“If you stop conceptual thinking, and let go of its anxiety, then the Buddha will appear because mind is the Buddha.”

“The mind is no mind of conceptual thought . . . if you eliminate conceptual thinking, every thing will be accomplished.”

“If you conceive of a buddha, you will be obstructed by a buddha!”

BASIC CHAN/ZEN PHILOSOPHY

2. Critique of Conceptual Thinking

“ג'ושו אמר:”...אם תישאל, 'מה מלמד ג'ושו?'

אמור רק, 'כשקר - קר, כשחם - חם”

נזיר שאל:”מה היא המשמעות הבסיסית של תורת הבודהה?”

המורה תפס את מושבו מול האסיפה ואמר:” כאן בגוש הבשר האדום הזה יש איש אמת ללא תואר. והוא אינו פוסק מלהיכנס ולצאת מהשערים שעל פניכם (איברי החוש שלכם). אלא מכם שעדיין לא ראו זאת הביטו! הביטו!

נזיר צעד קדימה ושאל:”מה הוא איש האמת ללא תואר?”

המורה ירד מכיסאו אחז את הנזיר בצווארונו ואמר:”דבר! דבר!”

הנזיר היסס, המורה דחף אותו הצידה ואמר:” איש האמת ללא תואר - איזה מנגב תחת נוצץ. וחזר לחדרו.

(מורה הזן לינג'י, יפנית: רינזאי)

BASIC CHAN/ZEN PHILOSOPHY

3. Mind and Buddha Nature

The Master said to me: All the Buddhas and all sentient beings are nothing but the One Mind, beside which nothing exists. This Mind, which is without beginning, is unborn and indestructible...

The One Mind alone is the Buddha, and there is no distinction between the Buddha and sentient things, but that sentient beings are attached to forms and so seek subject neither to birth nor to destruction, neither existing nor not existing, neither impure nor pure, neither clamorous nor silent, neither old nor young, occupying no space, having neither inside nor outside, size nor form, color nor sound. It cannot be looked for or sought, comprehended by wisdom or knowledge, explained in words, contacted materially or reached by meritorious achievement.

BASIC CHAN/ZEN PHILOSOPHY

3. Mind and Buddha Nature

Q What is implied by “seeing into the real Nature” ?

A: That Nature and your perception of it are one. You cannot use it to see something over and above itself. That Nature and you're hearing of it are one. You cannot use it to hear something over and above itself. If you form a concept of the true nature of anything as being visible or audible, you allow a dharma of distinction to arise. You people still conceive of Mind as existing or not existing, as pure or defiled, as something to be studied in the way that one studies a piece of categorical knowledge, or as a concept categorical knowledge, or as a concept —any of these definitions is sufficient to throw you back into the endless round of birth and death. The man who perceives things always wants to identify them, to get a hold on them...